

Marcin Łukaszewski

Wojciech Łukaszewski - kompozytor, pedagog, organizator życia muzycznego

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 6/2, 123-138

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARCIN ŁUKASZEWSKI

WOJCIECH ŁUKASZEWSKI – KOMPOZYTOR, PEDAGOG, ORGANIZATOR ŻYCIA MUZYCZNEGO.

W kwietniu 1999 r. minęła 21 rocznica śmierci Wojciecha Łukaszeńskiego, kompozytora, pedagoga, zasłużonego dla rozwoju kultury muzycznej Częstochowy organizatora, krytyka i dyrektora Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie.

Wojciech Stanisław Łukaszeński urodził się 10 marca 1936 r. w Częstochowie. Ojciec jego Antoni Erazm (1902-1978) był uczestnikiem III Powstania Śląskiego. Przed wojną pracował w kancelarii notarialnej jako dependent, następnie w krótkim okresie czasu w Urzędzie Pocztowym w charakterze pracownika fizycznego, a po wojnie w Zjednoczeniu Kopalń i Górnictwa Rud jako księgowy.

Odnaczony był Krzyżem Powstańczym i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Matka – Helena Antonina z d. Michalska (1907-1998) nie podejmowała pracy zawodowej ze względu na zły stan zdrowia. Zajmowała się prowadzeniem domu i wychowaniem dzieci.

Lata okupacji rodzina Łukaszeńskich spędziła w Warszawie, a po upadku Powstania Warszawskiego w Mogielnicy, małej podwarszawskiej miejscowości, gdzie Wojciech rozpoczął naukę w miejscowej szkole podstawowej. Jego ojciec jako były powstaniec zmuszony był ukrywać się przed prześladowaniami okupanta. Po zakończeniu działań wojennych w 1946 r. Łukaszeńscy powrócili do Częstochowy, gdzie Wojciech kontynuował naukę w jednej z miejscowych szkół podstawowych¹, którą ukończył w 1950 r. Następnie zgodnie z wolą ojca, podjął naukę w Zespole Szkół Zawodowych, a po kilku miesiącach w Technikum Górnictwa Rud. Szkoły o profilu technicznym nie zainteresowały jednak czternastoletniego chłopca, który po ukończeniu pierwszej klasy zrezygnował z dalszej nauki w tym technikum.

Jesienią 1951 r. Wojciech zdał egzamin wstępny do Niższej Szkoły Muzycznej² w Częstochowie i został przyjęty do klasy fortepianu Waławy Sako-

¹ Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego nr 26 im. H. Sienkiewicza w Częstochowie.

² Obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Częstochowie.

wicz³. Trudno powiedzieć skąd wziął się pomysł wyboru tej właśnie szkoły. W rodzinie Łukaszeewskich słuchano chętnie muzyki, ale nikt w domu nie zajmował się nią zawodowo. Pasja muzyczna była u chłopca tak silna, że spowodowała podjęcie decyzji o zmianie profilu kształcenia. Wacława Sakowicz wniosła ogromny wkład w rozwój jego uzdolnień muzycznych. Udzielając swojemu uczniowi wskazówek czysto warsztatowych, pracowała równocześnie nad jego wyobraźnią i artystyczną wrażliwością. Wojtek nie był jednak uczniem pokornym; zawsze poszukiwał własnej drogi interpretacji i nigdy nie podchodził bezkrytycznie do tego co robił. Decydujący wpływ na rozwój jego talentu miała wyjątkowa atmosfera szkoły i ogromna życzliwość i serdeczność grona pedagogicznego, między innymi dyrektora Tadeusza Wawrzynowicza i profesorów: Wacława Przytułskiego – wykładowcy kształcenia słuchu i chóru oraz Antoniego Szuniewicza – profesora od harmonii i kontrapunktu, którzy uważali swojego wychowanka za nieprzeciętnego, wysoce utalentowanego ucznia. O początkach nauki muzyki i swoich zainteresowaniach muzycznych przyszedł kompozytor wypowiedział się w napisanym po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w 1959 roku zyciorysie: „Moje zamiłowanie w tym kierunku wzrastało w miarę pogłębiania wiedzy muzycznej. Nie zrodziło się ono od razu: nie byłem ani «cudownym dzieckiem» (miałem już wtedy 15 lat), ani też nie wyróżniałem się wówczas wielkimi zdolnościami, byłem raczej przeciętnym uczniem. Poprzez wytrwałą pracę i z coraz większym zapałem zdobywałem rok po roku wiedzę o muzyce”⁴. W nauce muzyki robił bardzo szybko postępy. Brał udział w popisach uczniów i szkolnych konkursach: 21 lutego 1953 r. zdobył III miejsce na Konkursie Gam dla uczniów PSM I stopnia sekcji fortepianu, a 18 grudnia 1953 r. otrzymał IV miejsce na szkolnym Konkursie Bachowskim. Jego sukcesem było także ukończenie Szkoły Muzycznej I stopnia w przyspieszonym terminie: Dział Młodzieżowy Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia, trwający według programu nauczania pięć lat, ukończył z wyróżnieniem po trzech latach nauki.

W l. 1951-1955 Łukaszeewski uczęszczał wyłącznie do Szkoły Muzycznej. Dopiero w 1955 r. rozpoczął naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Częstochowie, które ukończył wraz z otrzymaniem świadectwa dojrzałości w 1959 r.

³ Wacława Sakowicz (1896 -1987) pochodziła z Wilna. Studia muzyczne w zakresie gry fortepianowej odbywała w l. 1914-1918 w Konserwatorium Moskiewskim u profesorów: R. Wałaszką i M. Orłową, następnie w l. 1919-1924 w Konserwatorium Warszawskim pod kierunkiem H. Melcera. Jako pedagog pracowała w konserwatoriach: Warszawskim, a od 1930 r. w Wileńskim. W l. 1946-1976 pracowała w szkolnictwie muzycznym w Częstochowie. Prowadziła także działalność koncertową. Była odznaczona Złotą Odznaką Zasłużonemu w rozwoju województwa katowickiego.

⁴ W. Łukaszeewski, *Zyciorys*. Częstochowa 1959 (rękopis ze zbiorów rodzinnych).

W 1954 r. podjął dalszą naukę muzyki w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej w Częstochowie⁵. Niebawem zaczął już odnosić pierwsze sukcesy, występując na audycjach, popisach i koncertach szkolnych. W dniu 9 marca 1954 r. na Popisie Uczniów PSM i PŚSM w Częstochowie wykonał *Fantazję d – moll* W. A. Mozarta, 21 marca 1958 r. na Popisie Uczniów Szkoły Muzycznej I i II stopnia zagrał *Preludium i Fugę c – moll* J. S. Bacha, a 13 lutego 1960 r. wystąpił na Popisie Uczniów PSM, zorganizowanym w ramach obchodów XV-lecia Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie, na którym wykonał *Poloneza cis – moll* F. Chopina. Dyrekcja szkoły wyrażała o nim bardzo pochlebne opinie: „Wojciech Łukaszewski jest wysoce uzdolniony, studia muzyczne traktuje jako swój przyszły zawód”⁶.

Będąc uczniem szkoły rozpoczął pracę pedagogiczną. W 1957 r. podjął społeczną pracę w Średniej Szkole Muzycznej jako akompaniator. Jednocześnie pracował już zawodowo jako nauczyciel gry na fortepianie w Społecznym Ognisku Muzycznym. Od 1958 r. był korepetytorem i akompaniatorem przy męskim chórze „Pochodnia”.

Do tych zainteresowań doszły wkrótce zamiłowania kompozytorskie. Z tego okresu pochodzi list Łukaszewskiego do czasopisma „Muzyka” z pytaniami co należy uczynić, aby zostać kompozytorem. Redakcja „Muzyki” przesłała jego list do Związku Kompozytorów Polskich⁷, a w odpowiedzi z dnia 16 listopada 1954 r. dowiadujemy się: „Kompozycja jak zresztą każda inna dziedzina twórczości artystycznej wymaga opanowania podstawowych elementów rzemiosła kompozytorskiego. Do tego celu służą wszystkie przedmioty teoretyczne wykładane w średnich, a także i wyższych uczelniach muzycznych, jak harmonia, kontrapunkt, instrumentacja, itp. Rozpoczynanie samodzielnej twórczości kompozytorskiej bez opanowania tych przedmiotów może doprowadzić do niebezpiecznego zmanierowania. Jeżeli swoje zamiłowanie do kompozycji traktuje Pan naprawdę poważnie, radzimy dokładnie i sumiennie studiować wszystkie przedmioty teoretyczne wykładane w szkole średniej nie tylko na wydziale instrumentalnym, ale także na wydziale instruktorskim, a następnie po uzyskaniu dyplomu szkoły średniej, zapisać się na kompozycję w którejś z Wyższych Szkół Muzycznych”⁸.

Wkrótce zaczyna komponować. Jednakże pierwsze kompozycje pochodzą z 1957 r. Nie wiadomo czy w l. 1954-1957 powstały jakieś utwory. Po latach kompozytor wspominał w wywiadach, że pisał w tym okresie miniatury forte-

⁵ Obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia (Zespół Szkół Muzycznych) w Częstochowie. *Opinia Dyrekcji PSM w Częstochowie*. Częstochowa 6. IX. 1955 (ze zbiorów rodzinnych).

⁷ List ten nie zachował się w zbiorach rodzinnych.

⁸ A. Dobrowolski, *List ZKP do Wojciecha Łukaszewskiego*. Warszawa 16. XI. 1954 (ze zbiorów rodzinnych).

pianowe. Zachowała się jednak tylko dwugłosowa *Fuga a – moll*, którą w późniejszych latach, już jako student kompozycji, przedstawił na pierwszym roku studiów jako ćwiczenie z kontrapunktu.

W 1957 r. powstały dwie pieśni na głos z towarzyszeniem fortepianu: *Jesień wspomnienia tka młodości* do słów L. Staffa i *Jakżeż ja się uspokoję* do słów S. Wyspiańskiego. Rok później Łukaszeński napisał pieśń pt. *Z preludium*, a w 1960 r. *Smutną jest dusza moja*, obie pieśni do wierszy K. Przerwy-Tetmajera. Wybór tekstów poetów młodopolskich nie był przypadkowy. Utwory te komponował bowiem, jak sam wyznał po latach, pod wpływem pieśni M. Karłowicza.

W 1960 r. młody kompozytor zdał egzaminy dyplomowe w szkole muzycznej. Na swoim recitalu dyplomowym wykonał między innymi: *Preludium i Fugę D-dur* z II tomu DWK J.S. Bacha, *Sonatę D-dur* op. 10 nr 3 L. van Beethovena, *Romans Fis-dur* R. Schumanna, *Poloneza cis-moll* op. 26 nr 1 F. Chopina, *Preludium gis-moll* op. 32 nr 12 S. Rachmaninowa, *Nokturn* H. Melcera i *Prząśniczkę* St. Moniuszki w opracowaniu na fortepian H. Melcera. Wziął także udział w dorocznym Koncercie Dyplomantów, na którym w dniu 3 czerwca 1960 r. z towarzyszeniem Państwowej Orkiestry Symfonicznej⁹ w Częstochowie pod dyrekcją Czesława Orsztynowicza, wykonał II i III część *Koncertu d-moll* J. S. Bacha.

Po ukończeniu nauki w Państwowej Szkole Muzycznej w Częstochowie, Wojciech Łukaszeński studiował w l. 1960-1965 kompozycję w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej¹⁰ w Warszawie pod kierunkiem Tadeusza Szeligowskiego¹¹, a po jego śmierci – Tadeusza Paciorkiewicza¹². Jego wykładowcami w zakresie przedmiotów teoretycznych byli między innymi: Piotr Perkowski (instrumentacja symfoniczna), Andrzej Dobrowolski (kontrapunkt), Tadeusz Paciorkiewicz (harmonia i ćwiczenia z harmonii), Witold Rudziński (literatura muzyczna), Stanisław Prószyński (czytanie partytur), Stefan Śledziński (analiza dzieł muzycznych), Wincenty Łaski (kształcenie słuchu). Paweł Beylin (filozofia).

W 1963 r. Łukaszeński został przyjęty do Koła Młodych Związku Kompozytorów Polskich. W tym samym roku zadebiutował jako kompozytor na Kon-

⁹ Obecnie Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Częstochowskiej.

¹⁰ Obecnie Akademia Muzyczna im. F. Chopina.

¹¹ Zob. M. Hanuszcwska, B. Schaeffer. *Almanach polskich kompozytorów współczesnych*. Kraków 1982, s. 263 in.: *Tadeusz Szeligowski. Studia i wspomnienia*. Praca zbiorowa pod red. F. Woźniaka. Bydgoszcz 1987, s. 227; *Rozmowy „Ruchu Muzycznego”*. *Mówi Tadeusz Szeligowski*. „Ruch Muzyczny”, 1959, nr 3, s. 7; M. Podhajski. *Studia kontrapunktu Tadeusza Szeligowskiego u Nadii Boulanger*. „Res Facta” 1977, nr 8, s. 112-124.

¹² Zob.: M. Hanuszcwska, B. Schaeffer. *Almanach polskich kompozytorów współczesnych*. Kraków 1982, s. 171 in.; *Encyklopedia muzyki* pod red. A. Chodkowskiego. Warszawa 1995, s. 664.

cercie Koła Młodych ZKP, na którym prawykonane zostały jego *Trzy pieśni* na sopran i fortepian do słów J. Przybosia, dedykowane przyszłej żonie – Marii, natomiast na koncercie studentów kompozycji w PWSM odbyło się pierwsze wykonanie *Czterech miniatur* na klarnet i fortepian.

W okresie studiów powstało wiele kompozycji solowych, kameralnych i symfonicznych, m. in.: *Toccata* na fortepian (1962), dwie *Sonatiny* na fortepian (1963), *Trzy pieśni* na sopran i fortepian do słów J. Przybosia (1962) *Cztery miniatury* na klarnet i fortepian (1963), *Concertino* na fortepian i orkiestrę (1964), *Nazywam Ciebie Morze* na chór mieszany a cappella do słów H. Piotrowskiego (1965), za który otrzymał I nagrodę na ogólnopolskim konkursie kompozytorskim na kompozycję związaną z Ziemią Koszalińską, *De Morte Boleslai Carmina* – mała kantata historyczna na baryton solo, głos recytujący, chór mieszany i orkiestrę do tekstów zaczerpniętych z *Kroniki Polskiej* Galla Anonima. Kompozycja ta była pracą dyplomową kompozytora, a jej prawykonanie miało miejsce podczas V Wrocławskiego Festiwalu Muzyki Współczesnej w 1966 r. O utworze i jego konstrukcji, Łukaszewski napisał w komentarzu do utworu; „Zamiarem moim było oddanie w muzyce powściągliwego i surowego klimatu «Pieśni». Cały utwór jest jakąś archaizacją: pewne podobieństwo niektórych pochodów melodycznych i współbrzmień z chorałem gregoriańskim wpływa z ogólnej skłonności do archaizowania. Zdaję sobie przy tym sprawę z niewykorzystania ciekawych możliwości brzmieniowych wielu instrumentów; z pewnych efektów zrezygnowałem celowo, gdyż – w moim przekonaniu – byłyby niezgodne z charakterem dwunastowiecznej pieśni żałobnej. Muzyka utworu *De Morte Boleslai Carmina* pozbawiona jest punktu kulminacyjnego w tradycyjnym pojęciu, jest raczej statyczna i trochę prymitywna. Z podobnych powodów zrezygnowałem z większego składu orkiestry, wykorzystując z instrumentów smyczkowych jedynie wiolonczele i kontrabasy [...]. Również dla podkreślenia archaizacji użyłem zapisu tradycyjnego i tradycyjnych środków wyrazu”¹³. Natomiast po koncercie prasa pisała: „[...] Jest to kompozycja o charakterze poważnym, majestatycznym, oparta na archaizującej harmonice i melodyce, przenosząca nas w atmosferę spokoju i ładu muzyki średniowiecznej”¹⁴.

Lata studenckie kompozytor wspominał ze szczególnym sentymentem. Po latach mówił w jednym z wywiadów: „Był to dla mnie niezwykle ciekawy okres. Pasjonowałem się wówczas Strawińskim. W owych czasach dyrektorem ope-

¹³ W. Łukaszewski, *De Morte Boleslai Carmina. Uwagi na temat utworu* (fragment). Warszawa 1965 (ze zbiorów rodzinnych).

¹⁴ E. Kofin. *Sukces wrocławskich wykonawców*. Wrocław 1966 (brak bliższych danych, notka prasowa ze zbiorów rodzinnych bez tytułu czasopisma i daty).

ry warszawskiej był Bohdan Wodiczko i na scenie pojawiły się balety Strawińskiego, Bartoka i Ravela”¹⁵.

Rok po zakończeniu studiów, na wniosek PWSM i ZKP, Łukaszewski został zakwalifikowany decyzją Komisji Stypendiów Zagranicznych Ministerstwa Kultury i Sztuki na stypendium rządu francuskiego na wyjazd do Paryża, gdzie w okresie od 21 listopada 1966 r. do 31 czerwca 1967 r., pogłębiał wiedzę kompozytorską pod kierunkiem Nadii Boulanger¹⁶.

Pobyty w Paryżu przebiegał dwutorowo: 1) studia na Alliance Francaise nad pogłębieniem znajomości języka i literatury francuskiej; 2) indywidualne lekcje kompozycji i zbiorowe – analizy i interpretacji muzycznej u Nadii Boulanger. Lekcje kompozycji polegały na dokładnym odczytaniu i analizie utworów Łukaszewskiego: „Analiza danej partytury była niezwykle wnikliwa i obejmowała całość jej problematyki: od elementów czysto technicznych i formalnych do elementów estetycznych. Główny akcent jaki wkładała Nadia Boulanger w pracę z uczniem zmierzał, moim zdaniem, do rozwijania naszej wewnętrznej osobowości oraz do poszukiwań własnego języka muzycznego”¹⁷ – napisał Łukaszewski w końcowym sprawozdaniu do Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Tematem zajęć zbiorowych były koncerty fortepianowe Mozarta oraz *Tristan i Izolda* Wagnera: „Atmosfera tych spotkań była wyjątkowa i niepowtarzalna. Polegały one na aktywnym zaangażowaniu nas w proces analizy i percepcji dzieła muzycznego poprzez dyrygowanie, czytanie partytur, wspólne muzykowanie oraz udział w dyskusji”¹⁸.

¹⁵ J. Karkoszka, *Poezja dźwięków*. „Trybuna Robotnicza” 1976, nr 82.

¹⁶ Zob.: *Encyklopedia Muzyczna PWM*. T. I, Kraków 1979, s. 376; *Mała Encyklopedia Muzyki PWN*, Warszawa 1968; *Encyklopedia Muzyki*, Warszawa 1995, s. 116; B. Schaeffer, *Leksykon Kompozytorów XX wieku*. T. I, Kraków 1963; B. Monsaingeon, *Mademoiselle. Entretiens avec Nadia Boulanger*. Paris b. d.; E. Markowska, Z. Mycielski, *Dwie rozmowy*. „Res Facta Nova” 1994, nr 1, s. 37; Z. Mycielski, *Ucieczki z pieciolini*. Warszawa 1957, s. 169; Tenże, *Nadia Boulanger w Polsce*. „Ruch Muzyczny” 1964, nr 9; Tenże, *Nadia Boulanger w Warszawie*. „Ruch Muzyczny” 1968, nr 3; Tenże, *Rozmowy z Nadia Boulanger*. „Res Facta Nova” 1994, nr 1 s. 33 (przedruk z: „Ruch Muzyczny” 1984, nr 12); K. Meyer, *Fontainebleau Lato 1964*. „Ruch Muzyczny” 1965, nr 2; Tenże, *Hommage a Nadia Boulanger*. W: *Krzysztof Meyer: Do i od kompozytora*. Pod red. M. Jabłońskiego. Poznań 1994, s. 27; *Rozmowy „Ruchu Muzycznego”*. *Mówi Tadeusz Szeligowski*. „Ruch Muzyczny” 1959, nr 3, s. 7; M. Podhajski, *Studia kontrapunktu Tadeusza Szeligowskiego u Nadii Boulanger*. „Res Facta” 1977, nr 8, s. 112; L. Markiewicz, *Po powrocie z Paryża. Rozmowa z Wojciechem Kilarem*. „Ruch Muzyczny” 1961, nr 5.

¹⁷ W. Łukaszewski, *Sprawozdanie końcowe z pobytu stypendialnego w Paryżu do Ministerstwa Kultury i Sztuki*. 19. VII. 1967, (ze zbiorów rodzinnych).

¹⁸ Tamże.

Ponadto Łukaszewski brał udział w licznych imprezach muzycznych i spotkaniach towarzyskich z muzykami różnych narodowości, głównie z muzykami francuskimi. Były to tzw. „godziny muzyki”, które – organizowane przez Nadię Boulanger – odbywały się w jej mieszkaniu na rue Ballu.

Uczęszczał również na liczne koncerty, m. in. koncerty kameralne stypendystów rządu francuskiego, organizowane przez Nadię Boulanger oraz cykle koncertów muzyki współczesnej pod nazwą „Domaine Musicale”, odbywające się w paryskim teatrze „Odeon”, którymi kierował kompozytor i teoretyk francuski – Pierre Schaeffer¹⁹.

Łukaszewski był oczarowany osobą Nadii Boulanger. W jednym z listów do żony pisał: „Ona sama, mimo swojego wieku, jest szalenie żywa, skąd ona ma tyle życia? Niektóre Jej słowa są tak prawdziwe i trafne! Jest niezapomniana kiedy analizuje jakiś utwór i sama go przegrywa. Zwraca uwagę na rzeczy, na które sami nigdy nie zwrócilibyśmy uwagi. A poza tym wszystkim jest bardzo naturalna i bezpożądna. Raz na dwa tygodnie spotykamy się w sobotę wieczorem [...] na muzykowanie i rozmowy z poczęstunkiem”²⁰.

Podczas studiów paryskich powstały dwie kompozycje: *Trois fragments poetiques* na flet i mezzosopran, do wiersza szesnastowiecznego poety francuskiego Pontusa de Tyard, którego tekst zasugerowała kompozytorowi Nadia Boulanger. Drugi utwór to *Catulli Carmina* na chór mieszany a cappella do słów starożytnego poety rzymskiego Katullusa²¹. Opracował również francuską wersję *Pieśni Księżycy* na mezzosopran, głos recytujący i zespół kameralny do słów F. Garcia Lorki, utworu napisanego jeszcze przed wyjazdem do Paryża.

Po zakończeniu studiów Nadia Boulanger wydała o Wojciechu Łukaszewskim opinię następującej treści: „Zdolności do przedmiotu: wyjątkowe – dar kompozytorski nie podlegający dyskusji – dobre przygotowanie. Praca wyjątkowa; ciągle poszukiwanie – posiada powagę młodych ludzi, których życie jest ustabilizowane. Wiele dzieł wartościowych, ukończonych, gotowych do wykonania. Rezultat pracy rocznej – wyjątkowy. Nie są to ćwiczenia lecz utwory zasługujące na publiczne wykonania. Napisał je artysta. Świadczą one o jego wartości. Potrafił korzystać ze swego pobytu w Paryżu nie tracąc swej osobowości. Nie ma egzaminów, lecz wyniki świadczące, iż pobyt był owocny. Poprzez swój talent i swą osobowość Pan Łukaszewski podkreśla swe, jakże zrównoważone, zalety. Należy mieć nadzieję, iż Pan Łukaszewski otrzyma następne stypendium, jeżeli nie w przyszłym roku, to w najbliższej przyszłości. Pogłębione studium zasad pedagogicznych byłoby dlań użyteczne”²².

¹⁹ Tamże...

²⁰ Tenże, *Z listu do Marii Łukaszewskiej*. Paryż 17. XII. 1966, (ze zbiorów rodzinnych).

²¹ Właściwie: Caius Valerius Catullus.

²² N. Boulanger. *Opinia o Wojciechu Łukaszewskim*. Paryż 26.VI.1967, tłum. z franc. T. Czekał.

Po powrocie do Polski, kompozytor tak podsumował swój pobyt w Paryżu: „Oceniając w tej chwili ten, jakże interesujący okres mojego życia z innej już perspektywy, muszę wyraźnie stwierdzić, że był ważny i udany. Na drodze rozwoju mojej osobowości muzycznej i mojego indywidualnego sposobu wypowiedzi twórczej stanowił dla mnie niezwykle doniosły etap. Pobyt we Francji pozwolił mi również zetknąć się z muzycznym środowiskiem tego kraju i lepiej poznać jego strukturę. W konsekwencji miałem możliwość dokonania pewnych spostrzeżeń i porównań z polskim środowiskiem muzycznym, którego wysoka pozycja w świecie sprawiała nam – Polakom – szczerą radość. Pragnąłbym w tym sprawozdaniu wyrazić słowa mojej głębokiej wdzięczności Pani Nadii Boulanger²³, która była nie tylko naszym nauczycielem, ale dzieliła się z nami swoją wielką wiedzą i doświadczeniem nie zapominając jednocześnie o naszych codziennych kłopotach, z którymi spotykaliśmy się w Paryżu. Nie mogę nie wspomnieć o Jej wyjątkowej serdeczności, z jaką odnosiła się zawsze do nas – Polaków²⁴. Natomiast po latach – wspominając okres studiów paryskich i osobę Nadii Boulanger, mówił w jednym z wywiadów: „Jej osobowość stwarzała klimat, w którym każdy potrafił wydobyć z siebie, co miał najlepszego. Pracowałem pod jej kierunkiem, brałem lekcje kompozycji, uczęszczałem na kurs analizy i interpretacji muzycznej [...]. Pisałem wówczas sporo. Mieszkałem w niewielkim hoteliku, żyłem bardzo skromnie, ale byłem szczęśliwy. Chodziłem na liczne koncerty, zwiedzałem wystawy. Wiele zawdzięczam temu okresowi w swoim życiu”²⁵.

²³ Polskimi uczniami Nadii Boulanger byli między innymi: Grażyna Baccowicz, Zbigniew Bargielski, Jerzy Bauer, Marian Borkowski, Joanna Bruzdowicz, Sylwester Czosnowski, Andrzej Hundziak, Bronisława Kawalla, Wojciech Kilar, Anna Maria Klechniowska, Michał Kondracki, Zygmunt Krauze, Feliks Roderyk Łabuński, Zdzisław Ładomirski, Juliusz Łuciuk, Wojciech Łukaszewski, Bemadetta Matuszczak, Krzysztof Meyer. Piotr Moss, Zygmunt Mycielski, Barbara Niewiadomska, Izabela Pacewicz, Elżbieta Paszkowska, Alina Piechowska, Zbigniew Pniewski, Grażyna Pstrokońska-Nawratil, Marta Ptaszyńska, Witold Rudziński, Zbigniew Rudziński, Kazimierz Serocki, Kazimierz Sikorski, Tomasz Sikorski, Stanisław Skrowaczewski, Jerzy Sokorski, Michał Spisak, Witold Szalonek, Antoni Szałowski, Tadeusz Szeligowski, Henryk Szeryng, Romuald Twardowski, Stanisław Wiechowicz, Antoni Wit, Bolesław Woytowicz, Wawrzyniec Żuławski. Natomiast do jej wychowanków innych narodowości należą, między innymi: Conrad Beck, Robert Bennett, Lennox Berkeley, Arthur Berger, Gary Bertini, Marc Blitzstein, Lili Boulanger, Mario di Bonaventura, Charles Bruck, Elliott Carter, Jacques Chailley, Paul Seiko Chihara, John Chowning, Marius Constant, Aaron Copland, Sir Clifford Curzon, Andrzej Czajkowski, Francis Dhomont, David Leo Diamond, Julio Estrada, Armando José Fernandes, Michael Flaksman, Jean Francoix, Robert Frances, John Eliot Gardiner, Peggy Glanville-Hicks, Alexej Haieff, Pierre Henry, Dinu Lipatti, Igor Markevitch, John Nicholas Maw, Jeremy Menuhin, Gil Miranda, Douglas Moore, Thea Musgrave, Per Nørgaard, Paul Rovsing Olsen, Lubomir Pipkow, Walter Piston, Quincy Porter, Almeida Prado, Claudio Santoro, Cornel Taranu, Virgil Thomson, Andrzej Michajłowicz Wołkoński.

²⁴ W. Łukaszewski. *Sprawozdanie...*

²⁵ J. Karkoszka, *Poezja...*

Po ukończeniu studiów w Paryżu, Wojciech Łukaszewski powrócił do Warszawy, gdzie – dzięki rekomendacji Nadii Boulanger – otrzymał pracę na Wydziale Wychowania Muzycznego PWSM i – na stanowisku asystenta – prowadził ćwiczenia z harmonii. Silnie związany ze stolicą i jej środowiskiem muzycznym, chciał na stałe osiedlić się w Warszawie, jednak problemy mieszkaniowe zadecydowały o powrocie do Częstochowy, gdzie z początkiem roku szkolnego 1967/68 podjął pracę w miejscowej Szkole Muzycznej jako wykładowca przedmiotów teoretycznych: historii muzyki, form muzycznych, literatury muzycznej, czytania partytur, instrumentoznawstwa, folkloru, instrumentacji, kontrapunktu i improwizacji. Objął także funkcję Kierownika Wydziału Wychowania Muzycznego. Od tej chwili na stałe związał swoje życie z rodzinnym miastem, godząc obowiązki pedagoga z twórczością kompozytorską. Jednocześnie przez rok dojeżdżał do pracy w warszawskiej uczelni.

W 1967 r. Łukaszewski został przekwalifikowany na członka-kandydata ZKP, a w 1974 r. przemianowany na członka nadzwyczajnego. Od 1971 r. był członkiem Stowarzyszenia ZAiKS. Po powrocie do Częstochowy powstało wiele kompozycji, m. in.: *Utwór na kwartet smyczkowy* (1967), *Musica per quattro gruppi d'archi* (1968), *Dwie pieśni* na chór chłopięcy a cappella do słów M. Konopnickiej (1969), *Mazowsze* na chór męski a cappella do słów K.K. Baczyńskiego (1969), *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte* na chór mieszany a cappella do słów K.I. Gałczyńskiego (1969), *Tryptyk ludowy* na chór mieszany a cappella (1969), *Oda na Gdańsk* na baryton solo, głos recytujący, klarnet solo, chór mieszany i orkiestrę do słów J. Iwaszkiewicza (1969), *Freski wrocławskie* na baryton solo, głos recytujący, chór mieszany i orkiestrę do słów M. Konopnickiej i S. Grochowiaka (1969), *Trois episodes funebres* na sopran solo i orkiestrę do słów Pontusa de Tyard (1969), poświęcony pamięci Grażyny Bacewicz i *Confessioni per orchestra* (1970).

Wkrótce nadeszły sukcesy na konkursach kompozytorskich: 1968 – wyróżnienie na XI Konkursie Młodych Kompozytorów za *Musica per archi*; 1969 – II nagroda (pierwszej nie przyznano) na Konkursie Kompozytorskim zorganizowanym przez Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne w Poznaniu za *Mazowsze*; 1970 – wyróżnienie honorowe na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim na dzieło muzyczne o tematyce gdańskiej za *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte*; 1970 – wyróżnienie na Konkursie Kompozytorskim zorganizowanym przez PWSM we Wrocławiu za *Freski Wrocławskie*; 1973 – I wyróżnienie na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim na utwór fortepianowy z towarzyszeniem orkiestry o charakterze dydaktycznym za *Concertino nr II*.

W tym czasie miały miejsce liczne prezentacje dzieł Łukaszewskiego: 13 lutego 1969 r. podczas VII Wrocławskiego Festiwalu Polskiej Muzyki Współczesnej odbyło się prawykonanie *Pieśni Księżycy*. Kilka miesięcy później – 26 czerwca 1969 r. Pieśni zostały zaprezentowane w Filharmonii Częstochow-

skiej, 20 marca 1970 r. na Koncercie Muzyki Współczesnej, zorganizowanym z okazji Jubileuszu 25-lecia działalności Państwowej Orkiestry Symfonicznej w Częstochowie, prawykonoano *Concertino* nr I, 26 kwietnia 1971 r. podczas VII Leningradzkiej Wiosny Muzycznej na Koncercie Polskiej Muzyki Współczesnej miało miejsce pierwsze wykonanie *Utworu na kwartet smyczkowy*. Kompozycja ta zyskała duże uznanie publiczności, a krytyka rosyjska napisała po koncercie: „Utwór na kwartet smyczkowy W. Łukaszeuwskiego, którego wykonanie rozpoczęło koncert, przyciąga swoją powagą [...]. Autor świadomie wyrzeka się wykorzystania kolorystycznych współbrzmień – zwracając uwagę przede wszystkim na wewnętrzną ekspresję”²⁶; 22 lutego 1972 r. podczas IX Wrocławskiego Festiwalu Polskiej Muzyki Współczesnej odbyło się prawykonanie *Musica per archi*. Kompozycja została dobrze przyjęta przez publiczność i krytykę, która tak oceniła dzieło: „Kompozytor nie wykraczając poza konwencjonalne środki artykulacji, wydobyl z instrumentów smyczkowych ładne, smakowite brzmienia i doskonale połączył walory sonorystyczne zespołu (bogato zróżnicowane) z pomysłami z zakresu „interwałowego” w poszczególnych partiach, ujmując je w zgrabnej, zwięzłej i dobrze rozplanowanej formie [...]. Całość bardzo miła dla ucha, zręczna, w dobrym guście, konsekwentnie skonstruowana”²⁷.

Rok 1971 był przełomowy w życiu Wojciecha Łukaszeuwskiego. Z początkiem roku szkolnego 1971/72 kompozytor objął funkcję dyrektora Państwowych Szkół Muzycznych I i II stopnia w Częstochowie²⁸, po przejściu na emeryturę dotychczasowego dyrektora tej placówki, Tadeusza Wawrzynowicza. Na tym stanowisku Łukaszeuwski pozostał do końca życia. Do jego zadań – obok kierowania Szkołami Muzycznymi I i II stopnia – należała również opieka nad społecznym Ogniskiem Muzycznym, mieszczącym się w tym samym

²⁶ L. Prigożyn, *Leningradzkaja Muzykalnaja Wiesna. Roźdienie tradycji*. „Leningradzkaja Prawda” 1971, nr 99.

²⁷ T. A. Zieliński, *IX Wrocławski Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej*. „Ruch Muzyczny” 1972, nr 8.

²⁸ M. Komorowska, *Pod Jasną Górą*. „Ruch Muzyczny” 1975, nr 12; M. Brzeźniak, *Szkoła z przyszłością*. „Trybuna Robotnicza” 1976, nr 133; M. Łukaszeuwska, *50-lecie Częstochowskich Szkół Muzycznych*, „Częstochowski Dwumiesięcznik Kulturalny” 1996, nr 1; W. Małko, *Biografie kompozytorów częstochowskich*. „Almanach Częstochowy” 1989, nr 2; **Tejże**, *Częstochowa to nie tylko festiwale*. „Ruch Muzyczny” 1974, nr 19; **Tejże**, *Impresje muzyczne*. „Gazeta Częstochowska” 1975, nr 3; **Tejże**, *Krajowe i zagraniczne sukcesy absolwentów częstochowskiej PSM*. „Gazeta Częstochowska” 1979, nr 4; **Tejże**, *Szkolnictwo Muzyczne w Częstochowie. Sukcesy i problemy*. „Informator kulturalny województwa częstochowskiego” 1978, nr 3; B. Miłnarczyk, *Szkoła Muzyczna*. „Nasza Częstochowa” 1993, nr 5; *Srebrny Jubileusz Szkół Muzycznych*, „Gazeta Częstochowska” 1971; *Z muzyką na ty. Koncerty, których chętnie słuchamy*. „Życie Częstochowy” 1975, nr 17; *25-lecie szkół muzycznych w Częstochowie*. „Życie Częstochowy” 1971; *30 lat w służbie Polihymnii*. „Życie Częstochowy” 1976, nr 109.

budynku. Jako dyrektor dążył przez cały okres swojej pracy do uczynienia z częstochowskich Szkół Muzycznych jednej z najlepszych placówek tego typu w Polsce. Walczył o poprawę katastrofalnych warunków lokalowych szkoły. Zwiększał liczebność uczniów; organizował liczne koncerty na terenie miasta, dające uczniom możliwość występu, a także koncerty pedagogów i absolwentów. Dążył do podnoszenia poziomu poprzez udział uczniów w Ogólnopolskich Przesłuchaniach i Konkursach. Do sukcesów, które miały miejsce w tym okresie, należą m.in.: I miejsce na Konkursie Solfeżowym w Katowicach dla Tadeusza Biernackiego w 1972 r.; Główny Puchar dla Szkolnej Orkiestry Dętej na IV Ogólnopolskim Festiwalu Orkiestr Dętych w 1973 r.; I miejsce na III Ogólnopolskim Konkursie Akordeonowym dla Krzysztofa Topolskiego w 1975 r. W okresie pracy Łukaszelewskiego szkołę ukończyli znani w kraju i za granicą muzycy, m.in.: Tomasz Bugaj, Zdzisław Siadlak (dyrygenci), Sławomir Czarnecki (kompozytor), Katarzyna Suska, Józef Stepien (wokaliści), Aldona Czechak (teoretyk), Teresa Czekaj (pianistka), Jan Pospieszalski (muzyk rozrywkowy). Łukaszewski otworzył nowe klasy instrumentalne: 1972/73 – fagotu, altówki, gitary klasycznej, 1975/76 – perkusji. Dbał o wzbogacanie instrumentarium, zbiorów biblioteki i fonoteki. W planach perspektywicznego rozwoju szkoły, obok budowy nowego gmachu i remontu generalnego dotychczasowej siedziby, projektował otwarcie Liceum Muzycznego²⁹ i uruchomienie w Częstochowie Filii Akademii Muzycznej w Katowicach³⁰. Odpowiedzialna praca na stanowisku pozostawiała niewiele czasu na komponowanie. Łukaszewski ubolewał, że praca administracyjna uniemożliwia mu skupienie się na kompozycji. Z chwilą objęcia stanowiska, twórczość stała się niestety zajęciem drugoplanowym: „Praca w szkole daje mi wiele osobistego zadowolenia, czuję także wewnętrzną potrzebę tworzenia muzyki – mówił w jednym z wywiadów. – Trudniej jest o czas na obydwaj zajęcia. Trzeba jednak zawsze znaleźć złoty środek aby żadna ze sfer zainteresowań zbytnio nie ucierpiała”³¹. Innym razem mówił: „Nie mogę robić równocześnie dwóch różnych rzeczy. Nie mogę komponować i przejmować się pracą organizacyjną w szkole. Ta pochłania i czas i całkowicie człowieka. Trzeba o niej myśleć nieustannie. I tutaj i w domu. Dlatego kiedy jestem w szkole, odkładam pracę twórczą. Powracam do niej dopiero w czasie urlopu bądź kiedy zdarzy się – rzadki niestety – moment wolnego czasu”³². Pracę w szkole podsumował Łukaszewski po latach: „Moje życie przypomina krąg, który się domknął właśnie tutaj,

²⁹ Państwowe Liceum Muzyczne w Częstochowie utworzone zostało w 1980 r.

³⁰ Filia katowickiej Akademii Muzycznej nie została do dnia dzisiejszego w Częstochowie utworzona.

³¹ *W kręgu muzyki. Spotkanie z kompozytorem Wojciechem Łukaszelewskim*. „Życie Częstochowy” 1975, nr 113.

³² Karkoszka, *Poezja...*

w tej szkole. Do niej przed laty przyszedłem jako uczeń i do niej po latach wróciłem jako pedagog³³.

Uzupełnieniem działalności pedagogicznej była praca na Politechnice Częstochowskiej, gdzie w l. 1976-1977 Łukaszewski prowadził zajęcia fakultatywne z dziedziny muzyki, a także z przedmiotu *Wybrane zagadnienia Kultury Współczesnej*, połączone z koncertami kameralnymi dla studentów Politechniki, które odbywały się w Auli Szkoły Muzycznej.

Mimo licznych przeszkód związanych z pracą administracyjną, w l. 1971-1978 powstało wiele dojrzałych utworów, m. in.: *Musica da camera* na małą orkiestrę symfoniczną (1971), *Cztery miniatury* na dwa flety i klarnet (1974 – opracowanie cyklu *Czterech miniatur* na klarnet i fortepian z 1963 roku), *Epizody* na wielką orkiestrę symfoniczną (1975), *Quartetto per tromboni* (1976), *Suita w dawnym stylu* na kwintet dęty (1977), *Trzy pieśni* na sopran i fortepian do słów E. Cichli-Czarniawskiej (1975). Praca pedagogiczna zwróciła zainteresowania Łukaszewskiego w kierunku twórczości dydaktycznej. Z myślą o uczniach szkoły napisał m. in.: wspomniane wyżej *Cztery miniatury* na dwa flety i klarnet, *Concertino* nr II na fortepian i orkiestrę (1973 – opracowanie wersji dydaktycznej *Concertino* nr I z 1964 roku), *Siedem piosenek dla dzieci* na głos i fortepian (1977) oraz *Preludium* na akordeon (1978).

Na uwagę zasługuje także współpraca kompozytora z częstochowskim Teatrem Dramatycznym im. A. Mickiewicza. W jej wyniku powstała muzyka do czterech spektakli: *Wszystko dobre, co się dobrze kończy* W. Szekspira w reżyserii J. Wyszomirskiego (premiera odbyła się 4 lutego 1971 r.); *Miłość i próżność* K. Godebskiego w reżyserii I. Czaykowskiej (premiera 7 września 1974 r.); *Wierna rzeka* S. Żeromskiego w reżyserii I. Czaykowskiej (premiera 19 maja 1975 r.); *Czarodziejskie okulary* Zbigniewa Niemczynowskiego w reżyserii T. Bartosika (premiera 14 stycznia 1977 r.).

Wojciech Łukaszewski był też autorem – skomponowanego w 1973 r. na zamówienie Cechu Rzemiosł Różnych w Częstochowie – kuranta do zegara na wieży miejskiego Ratusza.

W tym samym okresie miały miejsce liczne wykonania jego kompozycji. Do znaczących osiągnięć należą m. in.: 1974 – wykonania *Utworu na kwartet smyczkowy* na koncercie kameralnym współczesnej muzyki polskiej w Rydze i podczas XIV Poznańskiej Wiosny Muzycznej; prawykonanie *Concertino* nr II w Jeleniej Górze; 1975 – prawykonanie *Egualie* (I część *Quartetto per tromboni* na Koncercie Kompozytorów Warszawskich w Filharmonii Narodowej (impresje towarzyszącej „Warszawskiej Jesieni”) i prawykonanie *Musica da camera* i *Trzech pieśni* na sopran i fortepian do słów E. Cichli-Czarniawskiej w Filharmonii Częstochowskiej; 1977 – prawykonanie *Epizodów* w Filharmonii

³³ Tamże.

Częstochowskiej na Koncercie Symfonicznym Polskiej Muzyki Współczesnej; 1978 – wykonania: *Epizodów* na XII Festiwalu Polskiej Muzyki Współczesnej we Wrocławiu i *Suity* w *dawnym stylu* na Koncercie Kameralnym Utworów Współczesnych Kompozytorów Warszawskich, i wiele innych.

Najważniejszym wydarzeniem w tym czasie był pierwszy (i jedyny za życia kompozytora...) monograficzny Koncert Kompozytorski Wojciecha Łukaszeńskiego, który odbył się 25 maja 1973 r. w Filharmonii Częstochowskiej. W programie znalazły się cztery utwory: *Pieśni Księżycy*, *Utwór na kwartet smyczkowy*, *Concertino* nr I na fortepian i orkiestrę oraz *Confessioni per orchestra* (prawykonanie). Po koncercie, który został bardzo dobrze przyjęty przez częstochowską publiczność, prasa pisała m. in.: „Niezwykłe to wydarzenie – koncert poświęcony utworom częstochowskiego twórcy [...]. W twórczości Wojciecha Łukaszeńskiego zwraca uwagę różnorodność gatunków muzycznych, świadcząca o szerokiej skali zainteresowań twórczych i dużych możliwościach warsztatowych młodego kompozytora [...]. Ciekawa konstrukcja programu koncertowego umożliwiła obserwację rozwoju techniki kompozytorskiej, prezentowane bowiem utwory powstały w okresie ostatnich dziesięciu lat i obrazowały drogę twórczą kompozytora od lat studiów [...] aż po dzieła najnowsze [...]. W zróżnicowanym programie koncertu Wojciech Łukaszeński ujawnił się jako kompozytor o zdecydowanej predyspozycji do gatunku ekspresji lirycznej. Prezentacja utworów od pewnego okresu aż po południe lata była projekcją drogi twórczej, dowodzącej systematycznego rozwoju techniki kompozytorskiej i środków wyrazu. Obszar tych poszukiwań otwiera szerokie perspektywy dla dalszej twórczości, którą będziemy śledzić z zainteresowaniem. Gorący aplauz publiczności potwierdza słuszność tych poszukiwań i doniosłość dokonań młodego kompozytora”³⁴.

Możliwość wykonywania swoich utworów przez zespół Częstochowskich Filharmoników, Łukaszeński bardzo sobie cenił. Podkreślał to wielokrotnie w wywiadach: „Kompozytor nie istnieje bez faktu wykonywania jego utworów. Dlatego współpracę z miejscową Orkiestrą Symfoniczną uważam za niezwykle cenną”³⁵. Innym razem mówił: „Atmosferę do twórczej pracy mam w moim mieście dobrą. Każdy utwór, który bym napisał, może być wykonany przez orkiestrę filharmoniczną”³⁶.

Związaną się z Częstochową utrudniało mu – jak twierdził, obserwację rozwoju współczesnego życia kulturalnego: „Gdy zdecydowałem się pozostać w Częstochowie, nie zastanawiałem się nad perspektywami kompozytor-

³⁴ W. Małko, *Koncert Kompozytorski Wojciecha Łukaszeńskiego*. „Życie Częstochowy” 1973, nr 127.

³⁵ *W kręgu muzyki. Spotkanie z kompozytorem Wojciechem Łukaszeńskim*, „Życie Częstochowy” 1975, nr 113.

³⁶ Karkoszka, *Poezja...*

skimi. Po prostu wróciłem do szkoły, której kiedyś byłem uczniem, tym razem po to, by tutaj pracować. Na początku było mi dosyć trudno, zwłaszcza, że orkiestra symfoniczna była wówczas niewielka i słaba. Obecnie pod wieloma względami jest mi łatwiej. Istnieje przychylna atmosfera przede wszystkim w Filharmonii posiadającej obecnie dobry zespół symfoniczny. Utwory, które piszę mogą być wykonywane, a to bardzo ważne. Niekiedy myślę, że moja sytuacja jest łatwiejsza, bo jestem tu jedynym kompozytorem; jednak ma to poważne minusy. Jestem oddalony od dużych ośrodków oraz środowisk twórczych i brak mi konfrontacji, jakie obecność takiego środowiska daje³⁷.

Uzupełnieniem pracy twórczej i pedagogicznej była wszechstronna działalność organizacyjna. Łukaszewski współpracował z Filharmonią Częstochowską jako prelegent podczas filharmonicznych koncertów (1968-1971) i jako autor komentarzy do programów koncertowych (1968-1978). Działal jako prelegent podczas licznych koncertów i różnych imprez muzycznych na terenie całego województwa częstochowskiego. Współpracował z działającym na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych Klubem Miłośników Muzyki. Działal jako juror podczas konkursów i przeglądów muzycznych zespołów amatorskich na terenie miasta i województwa. Był współorganizatorem tzw. „Wieczorów Umuzyczniających”; imprez muzycznych „Prezentujemy młode talenty”, odbywających się w Klubie MPiK; cyklu koncertów „Wieczory muzyczne przy świecach”; członkiem rady programowej Ogólnopolskiego Festiwalu Skrzypcowego im. G. Bacewicz. Był jednym z założycieli i wiceprezesem powstałego w 1976 r. Częstochowskiego Towarzystwa Muzycznego. W latach 1968-1976 współpracował z redakcją „Życia Częstochowy”, na łamach którego systematycznie recenzował koncerty odbywające się w Filharmonii Częstochowskiej, a także z tygodnikiem „Gazeta Częstochowska” i „Ruchem Muzycznym”.

Za swoją działalność Łukaszewski otrzymał liczne nagrody i odznaczenia państwowe: 1974 – Dyplom uznania za ofiarną pracę oraz osiągnięcia w rozwoju PSM I i II stopnia w Częstochowie, przyznany przez Urząd Miejski w Częstochowie; Nagroda Kuratora Okręgu Szkolnego Katowickiego za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej; 1975 – Srebrna Odznaka za zasługi dla rozwoju Społecznych Ognisk Artystycznych regionu częstochowskiego i województwa katowickiego; 1977 – odznaka Zasłużony Działacz Kultury; 1977 – Srebrny Krzyż Zasługi.

Ukoronowaniem twórczości kompozytorskiej była Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia (1977).

Bogatą i różnorodną działalność kompozytora przerwała śmierć. Wojciech Łukaszewski zmarł 13 kwietnia 1978 roku, przeżywszy 42 lata. Przyczyną

³⁷ W. Małko, *Tradycja czy awangarda*, „Nad Wartą” 1977, nr 9.

zgonu był zawał serca. „Odszedł przedwcześnie, choć na pewno nie dokończył jeszcze swojej misji w rozwoju polskiej kultury, pozostawiając wiele niespełnionych nadziei, planów i marzeń”³⁸.

Ważniejsze kompozycje Wojciecha Łukaszeńskiego: *Jesień wspomnienia tka młodości* na głos i fortepian, sł. L. Staff (1957); *Jakżeż ja się uspokoję* na głos i fortepian, sł. S. Wyspiański (1958); *Z preludów* na głos i fortepian, sł. K. Przerwa-Tetmajer (1958); *Smutną jest dusza moja* na głos i fortepian, sł. K. Przerwa-Tetmajer (1960); *Trzy pieśni* na sopran i fortepian, sł. J. Przyboś (1962); *Toccata* na fortepian (1962); *Kaprys* na skrzypce i fortepian (1963); *Cztery miniatury* na klarnet i fortepian (1963); *Concertino* na fortepian i orkiestrę nr I (1964); *Nazywam ciebie morze* na chór mieszany, sł. H. Piotrowski (1965); *De morte Boleslai Carmina*, na baryton solo, głos recytujący, chór mieszany i orkiestrę, sł. Gall Anonim (1965); *Pieśni Księżycy* na mezzosopran, głos recytujący i 9 instrumentów, sł. F. Garcia-Lorca (1966); *Tysiąclecie* na chór mieszany, sł. M. Jastrun (1966); *Catulli Carmina* na chór mieszany, sł. Katullus (1967); *Utwór na kwartet smyczkowy* (1967, wyd. Agencja Autorska 1976); *Musica per archi* (1968); *Mazowsze* na chór męski, sł. K.K. Baczyński (1969); *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte* na chór mieszany, sł. K.I. Gałczyński (1969); *Tryptyk ludowy* na chór mieszany, (oprac. pol. mel. lud. 1969); *Dwie pieśni* na chór chłopiący, sł. M. Konopnicka (1969); *Trois episodes funebres* na sopran i orkiestrę, sł. Pontus de Tyard (1969); *Oda na Gdańsk* na baryton solo, głos recytujący, klarnet solo, chór mieszany i orkiestrę, sł. J. Iwaszkiewicz (1969); *Freski wrocławskie* na baryton solo, głos recytujący, chór mieszany i orkiestrę, sł. M. Konopnicka i S. Grochowiak (1969); *Confessioni per orchestra* (1970); *Nike* na chór mieszany, sł. W. Broniewski (1971); *Musica da camera* na orkiestrę (1971); *Concertino* na fortepian i orkiestrę nr II (1973); *Cztery miniatury* na 2 flety i klarnet (1974); *Quartetto per tromboni* (1975); *Epizody* na orkiestrę (1975, wyd. PWM Kraków, 1984); *Trzy pieśni* na sopran i fortepian, sł. E. Cichła-Czarniawska (1975); *Suita w dawnym stylu* na kwintet dęty (1976, wyd. Agencja Autorska, 1979); *Siedem piosenek dla dzieci* na głos i fortepian (1977); *Wariacje na temat „Uśnijże mi uśnij”* na fortepian (1977); *Preludium* na akordeon (1978); muzyka teatralna.

³⁸M. Baczyńska-Rajchel. *Katalog tematyczny dzieł Wojciecha Łukaszeńskiego*. Częstochowa 1981. [Praca magisterska].

**WOJCIECH ŁUKASZEWSKI – COMPOSER,
PEDAGOGUE AND MUSIC PROMOTOR
(1936-1978)**

summary

He started studying music at the age of 15. He graduated from the National 1st and 2nd degree School of Music in Częstochowa in W. Sakowicz class of piano. From 1960 to 1965 he studied composition in the Warsaw Academy of Music (PWSM) under the guidance of T. Szeligowski, and then, after the professor's death – T. Paciorekiewicz. In the years of 1966/67 he broadened his composer's knowledge in Paris with N. Boulanger. On his return he worked at the Musical Education Department at Academy of Music (PWSM) in Warsaw for a year and then returned to Częstochowa in 1968, where he stayed until the end of his life. In 1971 he became the director of the National 1st and 2nd degree School of Music in Częstochowa. In 1977 he received The Minister of Culture and Arts 2nd Degree for his composer work.

Łukaszewski's pieces were many times awarded prizes at national composer competitions: 1965 – 1st prize at The Composer Competition for the piece on The Koszalin area, „Nazywam Ciebie Morze” for mixed choir a cappella, 1968 – award at XI Young Composers Competition for „Musica per archi”, 1969 – 2nd prize at The Composer Competition organized by Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne in Poznań for „Mazowsze” for male choir a cappella, 1970 – honor award at The Composers Competition for „Pieśń o żołnierzach z Westerplatte” for mixed choir a cappella, 1970 – award at The Composers Competition in Wrocław for „Freski Wrocławskie” for baritone, reciting voice, mixed choir and orchestra, 1973 – 1st award at The National Composer Competition for didactic piece for piano and orchestra for „Concertino”. His pieces were frequently performed during numerous festivals in Poland and abroad: Wrocław Polish Contemporary Music Festival (1966, 1969, 1972, 1978), Music Springtime in Poznań (1974), Warsaw Autumn (1975 – accompanying event), Jeunesses Musicales in Częstochowa (1976), VII Music Springtime in Leningrad (1971), Festival of Contemporary Music for Children and Youth in Łódź (1977, 1979), Festival Estival de Paris (1978), Sacrosong in Częstochowa (1978), Gaude Mater International Sacred Music Festival in Częstochowa (1991, 1993, 1998), Contemporary Music Lab in Białystok (1994, 1995, 1996).

In addition to his creative and pedagogic activity Łukaszewski co-operated with The Częstochowa Philharmonic as lecturer during philharmonic concerts (1968-1971) and as author of commentaries to programs of these concerts (1968-1978). He was the member of board at Grażyna Bacewicz National Violin Festival in Częstochowa, one of the founders and vice-president of The Music Society in Częstochowa in 1976. From 1963 he was a member of ZKP (Polish Composer Society), and from 1971 a member of ZAiKS (The Association of Performing Artists and Composers).

Translation: Bartosz Weber